

Materiały faktograficzne

Marika Graczyk, Marika Kabacińska, Armin Mikos v. Rohrscheidt

Wyniki waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu

1. Dane podstawowe

Nazwa szlaku: Lubuski Szlak Wina i Miodu

Rodzaj szlaku : turystyczno-kulturowy szlak tematyczny

Rok utworzenia szlaku : 17 listopada 2006r.

Lokalizacja: województwo lubuskie

Zasięg: regionalny

Deklarowana tematyka szlaku: winiarstwo i pszczelarstwo

Opis Szlaku:

Szlak, powołany do życia w postaci klastra turystycznego o zasięgu regionalnym w 2006 r. jest typowym szlakiem (mono) tematycznym, prezentującym jeden aspekt dziedzictwa kulturowego regionu – kulturę rolną. W tym wypadku system jest profilowany na tradycyjne sposoby uprawy i hodowli (w tym konkretnym wypadku uprawę winorośli i hodowlę pszczół) oraz związaną z nimi produkcję: miodów i win. W rezultacie większość obiektów stanowią miejsca uprawy, produkcji i dystrybucji tych produktów. Dzięki obecności w strukturze szlaku kilku tematycznych wystaw muzealnych (zwłaszcza Muzeum Wina w Zielonej Górze), oferta edukacyjna obiektów szlaku jest uzupełniona o systematycznie uporządkowane zbiory i ekspozycje, co ułatwia wprowadzenie zainteresowanym turystów w tematykę. Funkcjonowanie szlaku stanowi jeden z aspektów działalności stowarzyszenia celowego (zielonogórskiego Stowarzyszenia Winarzy) a jego struktura organizacyjna przenika się ze strukturami tego podmiotu. Także koordynacja systemu jest realizowana przez pracowników Stowarzyszenia. Celem funkcjonowania systemu (oraz działalności koordynatora) jest popularyzacja dziejów uprawy winorośli i produkcji miodu na ziemiach polskich oraz upowszechnienie wiedzy o winie, natomiast nadrzędnym celem wspierających organizację systemu władz wojewódzkich – intensyfikacja turystyki kulturowej w regionie i wykreowanie jego markowego produktu, nawiązującego do autentycznego dziedzictwa.

Podstawa do ustalenia przebiegu szlaku i autentyczności oraz zgodności tematycznej obiektów:

- Dane uzyskane od koordynatora szlaku dnia 24-01-2012- Załącznik nr 1
- Ankieta wstępna - Załącznik nr 2
- Wizje lokale przeprowadzone w obiektach szlaku [wl]
- Karwowski P., 2011, *Lubuski Szlak Wina i Miodu*, [w:] B. Włodarczyk, B. Krakowiak, J. Latosińska (red.) *Kultura i Turystyka Wspólna Droga*, Wyd. Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego, Łódź. s. 151-166

Przebieg szlaku:

Obiekty kluczowe szlaku

- **Winnica Stara Winna Góra Rodziny Krojci w Górzykowie [wl]**
Górzykowo 22, 66-131 Cigacice
- **Winnica Pałac Mierzęcín Hotel [wl]**
Mierzęcín 1, 66-520 Dobiegniew
- **Muzeum Wina w Zielonej Górze [wl]**
Al. Niepodległości 15, 65-048 Zielona Góra

Pozostałe obiekty:

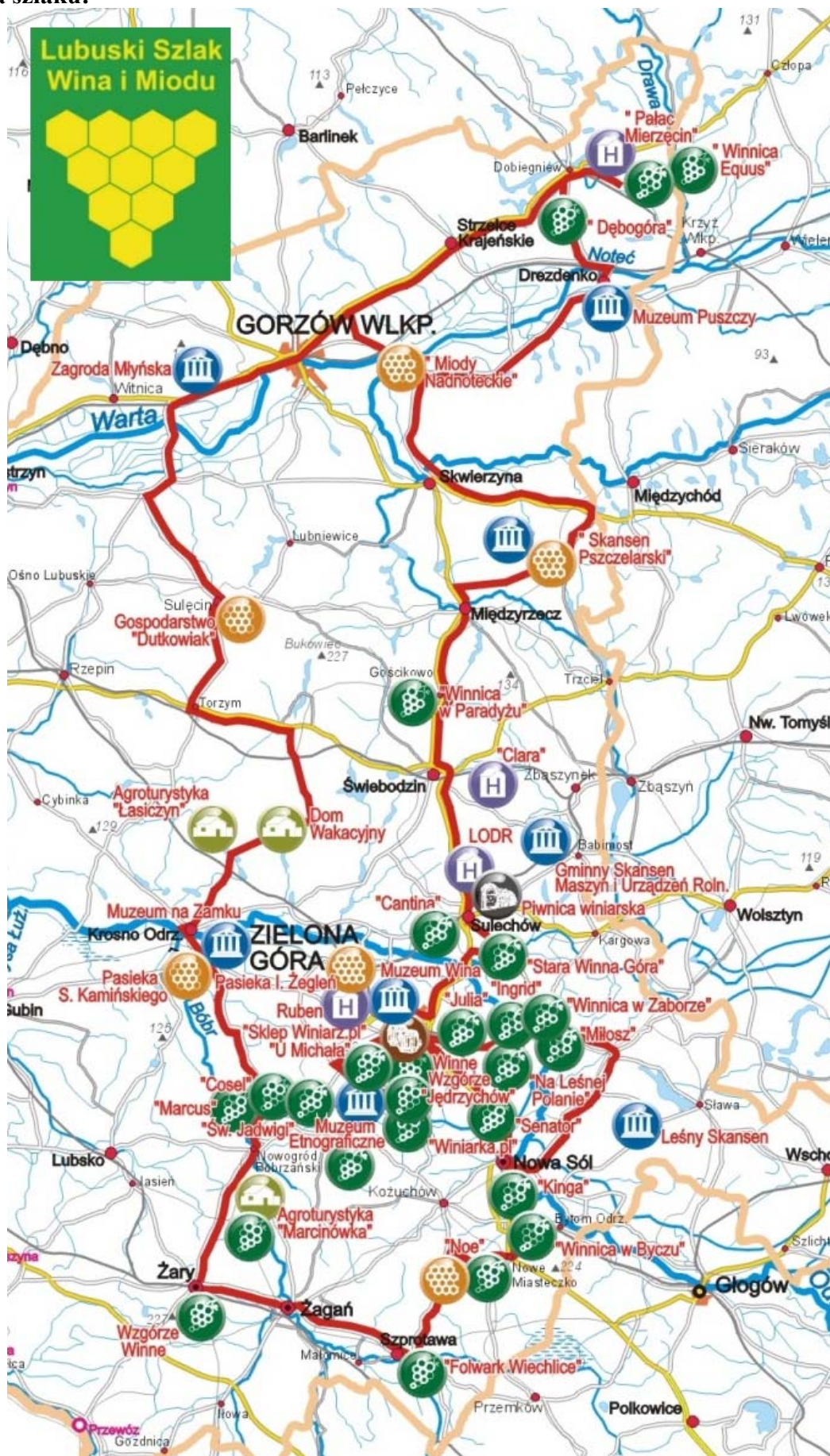
- **Izba Muzealna na Zamku Piastowskim w Krośnie Odrzańskim [wl]**
ul. Szkolna 1, 66-600 Krosno Odrzańskie
- **Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu**
Leśna 22, 66-450 Bogdaniec
- **Muzeum Etnograficzne w Ochli [wl]**
ul. Muzealna 5, 66-006 Ochla
- **Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej w Drezdenku [wl]**
Pl. Wolności 11, 66-530 Drezdenko
- **Gospodarstwo Pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęciniu [wl]**
ul. J. Paska 68, 69-200 Sulęcín
- **Miody Nadnoteckie W. Dudek [wl]**
Gralewo 100 A, 66-431 Santok
- **Pasięka Rodzinna w Dąbiu Lubuskim Stanisława Kamińskiego [wl]**
ul. Szeroka 12, 66-600 Dąbie
- **Skansen Pszczelarstwa „Leśny” w Jodłowie**
Jodłów 17, 67-100 Nowa Sól
- **Ogród i Winnica Cosel Rodziny Hoder w Koźli k/Świdnicy [wl]**
ul. Koźla 107, 66-008 Świdnica
- **Winne Wzgórze w Żarach, z pozostałością domku winiarskiego**
- **Winnica Cantina [wl]**
Mozów, 66-100 Sulechów
- **Winnica Dębogóra k/Dobiegniewa**
66-520 Sławica
- **Winnica Equus w Mierzęcinie [wl]**
Mierzęcin 17, 66-520 Dobiegniew
- **Winnica Folwark, Pałac Wiechlice [wl]**
Wiechlice 45 B, 67-300 Szprotawa
- **Winnica Ingrid Jacka Kapały w Łazie k/Zaboru [wl]**
- **Winnica Jędrzychów Konrada Czaplińskiego i Krzysztofa Janiszewskiego w Zielonej Górze [wl]**
ul. I. Domeyki 12b, Zielona Góra
- **Winnica Kinga w Starej Wsi Gm. Nowa Sól [wl]**
Stara Wieś 28, 67-100 Nowa Sól
- **Winnica Marcus Marka Bandiaka w Sterkowie k/Nowogrodu Bobrzańskiego**
ul. Cicha 1, Sterków 66-010 Nowogród Bobrzański
- **Winnica Miłosz Łaz Gm. Zabór [wl]**
Łaz 65, 66-003 Zabór
- **Winnica Na Leśnej Polanie w Proczkach [wl]**
Proczki 3, 66-003 Zabór
- **Winnica i Pasięka Noe Renaty i Jarosława Wiśniewskich w Nowym Miasteczku [wl]**
ul. Marcinkowskiego 1, 67-124 Nowe Miasteczko
- **Winnica Senator Marka Senatora w Niodoradzu [wl]**
- **Winnica u Michała Zygmunta Prętkowskiego w Zielonej Górze [wl]**
ul. Wyczółkowskiego 35, 65-140 Zielona Góra
- **Winnica w Byczu k/Bytomia Odrz. Władysława Hiki [wl]**
- **Winnica w Paradyżu Gościkowo [wl]**
Gościkowo 3, 66-200 Świebodzin

- **Winne Wzgórze z Palmiarnią w Zielonej Górze [wl]**
ul. Wrocławska 12 a, 65-427 Zielona Góra
  - **Sklep Winiarz.pl w Zielonej Górze [wl]**
ul. Osadnicza 6, 65-048 Zielona Góra
  - **Pasieka Ignacego Żeglenia [wl]**
ul. Strażacka 20 B, 66-015 Przylep k/Zielonej Góry
  - **Piwnica winiarska na Zamku w Sulechowie [wl]**
al. Wielkopolska, 66-100 Sulechów
  - **Gminny Skansen Maszyn i Urządzeń Rolniczych [wl]**
  - **Winiarska piwnica w Zaulku Artystów w Zielonej Górze**
ul. Fabryczna 3, Zielona Góra
  - **Winnica Św. Jadwigi Mirosława Kuleby w Świdnicy**
Świdnica gm. Zielona Góra
  - **Winnica Julia [wl]**
ul. Pionierów Lubuskich 15, 66-002 Stary Kisielin
  - **Winnica Winiarka.pl [wl]**
w Kiełpinie gm. Zielona Góra
  - **Skansen Pszczelarski Pasieka w Pszczewie [wl]**
ul. Kasztanowa 9, 66-330 Pszczew
- Obiekt w budowie:*
- **Winnica w Zaborze**

Partnerzy szlaku

- **Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku Hotel**
Kalsk 91, 66-100 Sulechów
- **Gospodarstwo agroturystyczne Marcina Bednarskiego w Dobroszowie Wlk.**
ul. Lipowa 23, 66-010 Nowogród Bobrzański
- **Gospodarstwo agroturystyczne Tomasza Biernackiego k/Budachowa**
Łasiczyn 1, 66-630 Bytnica
- **Dom wakacyjny R. Aulich**
Gryżyna 13a, 66-030 Bytnica
- **Hotel Clara**
Ojerzyce 17, Szczaniec, 66-225 Zielona Góra

Mapa szlaku:

Źródło: Załącznik nr 1- Informacje uzyskane od koordynatora dnia 24-01-2012

2. Dane dotyczące przebiegu badania:

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego regionalnych szlaków tematycznych zawarta w: A. Mikos von Rohrscheidt, *Regionalne szlaki tematyczne. Idea, potencjał, organizacja*. Wyd. PROKSENIA, Kraków 2010.

Kwerenda źródłowa literatury i materiałów: grudzień 2011, styczeń 2012

Ankieta szlaku, ankiety obiektowe i zapytania inwentaryzacyjne: grudzień 2011- marzec 2012

Wizje lokalne: grudzień 2011, marzec 2012, kwiecień 2012

Data wypełnienia formularza: styczeń- maj 2012

Przeprowadzający: Marika Graczyk, Martyna Stopczyńska, Marika Kabacińska

Koordynator uczestniczący w procesie waloryzacji:

Zielonogórskie Stowarzyszenie Winiarskie, przedstawiciel Przemysław Karwowski, tel. 502 307 412, email: winiarze@winiarze.zgora.pl

3. Formularz waloryzacyjny szlaku

ZAKRES I: ORGANIZACJA SZLAKU

I.A. Uzasadniona tematyka szlaku

I. A. a. literatura naukowa tematykująca szlak

Monografia naukowa na temat szlaku (20 punktów)

Brak publikacji tego rodzaju (0)

Monografia naukowa poświęcona tematyce zgodnej z tematem szlaku, zawierająca opracowanie znacznej części jego obiektów, w tym wszystkich obiektów kluczowych* (do dwóch pozycji) (10 za każdą)

Brak publikacji tego rodzaju (0)

Artykuły lub samodzielne rozdziały w opracowaniach naukowych poświęcone szlakowi** (do 3) (5 punktów)

Karwowski P., 2009, *Lubuski Szlak Wina i Miodu* [w:] P. Kuleczka (red.) *Edukacyjny Dialog na szlaku winnych wzgórz*, Wyd. PWSZ Sulechów, s. (5)

Karwowski P., 2011, *Lubuski Szlak Wina i Miodu* [w:] B. Włodarczyk, B. Krakowiak, J. Latosińska (red.), *Kultura i Turystyka Wspólna Droga*, Wyd. ROTWŁ, Łódź 2011 (5)

Monografie o charakterze naukowym, poświęcone obiektom kluczowym szlaku*** (3)

Brak publikacji tego rodzaju (0)

Artykuły lub samodzielne rozdziały w opracowaniach naukowych, poświęcone obiektom kluczowym szlaku i analizujące je w m.in. kontekście tematyki szlaku**** (do 3) (3 punkty za każdy) -

Brak publikacji tego rodzaju (0)

I. A. b. literatura popularna tematykująca szlak

Aktualna literatura popularna na temat szlaku w formie osobnych opracowań (do 3 pozycji) (5 punktów za każdą)

Lubuski Szlak Wina i Miodu (red. Przemysław Karwowski), *Zielona Góra 2008 Folder informacyjny w formacie przewodnika* (5)

Aktualna literatura na temat turystyki, regionu lub tematyki zbieżnej z tematem szlaku, zawierająca opis szlaku w osobnym rozdziale* (do 3, po 3 punkty za każdą pozycję)

Henzler M., 2009, *Trasą Winno- Miodową [art. w:] „Polityka” nr 31 (3)*

I. A. c. zgodność tematyczna poszczególnych obiektów z deklarowanym tematem szlaku:
90-99% zgodności (15 punktów)

W sumie na 44 obiekty, w tym 5 partnerów szlaku nie wliczonych w zakres waloryzacji: 1 obiekt w budowie, 2 niezwiązane z tematem szlaku (Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu, Gminny Skansen Maszyn i Urządzeń Rolniczych) pozostałe związane z tematem) (15)

Suma punktów za cały podzakres I A: 33 (z 50 możliwych)

I. B. Oznaczenie szlaku

I. B. a. Oznaczenie szlaku na trasie i przy drogach dojazdowych

Brak (0)

I. B. b. Oznaczenie fizyczne bezpośrednio przy obiektach szlaku

Brak (0)

I. B. c. oznaczenie systemowe przebiegu szlaku

Brak (0)

Suma punktów za cały podzakres I B -0 (z 50 punktów)

I. C. Koordynacja Szlaku

I. C. a. funkcjonowanie koordynatora szlaku

Koordynacja szlaku w ramach instytucji lub organizacji, zajmującej się także innymi typami produktów turystycznych lub inną działalnością na rzecz turystyki (6)

Zadania koordynatora szlaku pełni Zielonogórskie Stowarzyszenie Winiarskie (6)

I. C. b. dostępność koordynatora

Publiczna dostępność danych i biura koordynatora dla potrzeb komunikacji (5)

Brak (0)

I. C. c usługi informacyjne koordynatora w odniesieniu do szlaku

Stały, całoroczny numer telefoniczny* obsługujący także inne produkty lub służący innym celom (3)

Numer kontaktowy do koordynatora; 502 307 412 (3)

Dodatkowe stałe punkty informacyjne („infokioski”) szlaku (2 za każdy do dwóch) (4)

Brak (0)

I. C. d dodatkowe usługi koordynatora:

Brak usług na rzecz turystów poza informacją (0)

Suma punktów za cały podzakres I C – 9 (z możliwych 50)

I. D. Dostępność turystyczna obiektów szlaku

I. D. a. faktyczna dostępność obiektów szlaku:

W 12 obiektach szlaku stwierdzono faktyczną dostępność bez ograniczeń:

*-Winnica w Paradyżu- Gościkowo, Winne Wzgórze z Palmiarnią, Sklep Winiarz.pl
Winnica Pałac Mierzęcin Hotel, Muzeum Ziemi Lubuskiej/Muzeum Wina, Piwnica winiarska na Zamku w Sulechowie, Izba Muzealna na Zamku Piastowskim w Krośnie Odrzańskim, Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu, Muzeum Etnograficzne w Ochli,*

Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej w Drezdenku, Winne Wzgórze w Żarach, Gospodarstwo Pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęcinie
W kolejnych 17 obiektach stwierdzono dostępność ograniczoną (dla wizyty konieczne wcześniejsze zgłoszenie telefoniczne): Pasięka Rodzinna w Dąbiu Lubuskim Stanisława Kamińskiego, Winnica Cantina, Winnica Equus, Winnica Folwark Wiechlice, Winnica Ingrid Jacka Kapały w Łazie, Winnica Jędrzychów Konrada Czaplińskiego i Krzysztofa Janiszewskiego, Winnica Kinga, Winnica Na Leśnej Polanie, Winnica i Pasięka Noe Renaty i Jarosława Wiśniewskich w Nowym Miasteczku, Winnica Stara Winna Góra rodziny Krojci w Górzycach, (obiekt udostępniany dla grup zorganizowanych), Winnica U Michała Zygmunta Prętkowskiego, Pasięka Ignacego Żeglenia, Gminny Skansen Maszyn i Urządzeń Rolniczych, Winnica Św. Jadwigi Mirosława Kuleby w Świdnicy, Winnica Julia, Winnica Winiarka.pl, Winnica w Byczu Władysława Hiki.

Dostępność niepewną stwierdzono w 3 obiektach szlaku: Winnica Cosel, Winnica Miłosz, Skansen Pszczelarski Pasięka w Pszczewie (wizja lokalna potwierdziła niezgodność danych w kwestii dostępności obiektu).

Brak dostępności stwierdzono w 1 obiekcie: Winnica Senator Marka Senatora w Niodoradzu. Kolejnych 5 obiektów nie jest aktualnie przeznaczonych w ogóle do zwiedzania dla turystów: Miody Nadnoteckie, Skansen Pszczelarstwa „Leśny” w Jodłowie, Winnica Dębogóra, Winnica Marcus Marka Bandiaka w Sterkowie, Winiarska Piwnica w Zaulku Artystów w Zielonej Górze.

Rezultat: dostępnych bez ograniczeń: 12 z 38 obiektów (32%) (0)

I.D. b. dostępność komunikacyjna obiektów szlaku:

Dostępność komunikacyjna (możliwość dojazdu bezpośredniego do obiektów szlaku autobusem kursowym, autokarem lub samochodem osobowym oraz możliwość zaparkowania dla autokarów i parking dla samochodów w odległości nie większej niż 250 metrów od wejścia do obiektu).

Obiekty szlaku nie spełniające obydwu powyższych kryteriów:

Sklep Winiarz.pl, Gospodarstwo Pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęcinie, Winnica Ingrid Jacka Kapały w Łazie, Winnica Jędrzychów Konrada Czaplińskiego i Krzysztofa Janiszewskiego, Winnica Kinga, Winnica Na Leśnej Polanie, Winnica i Pasięka Noe Renaty i Jarosława Wiśniewskich w Nowym Miasteczku, Pasięka Ignacego Żeglenia, Gminny Skansen Maszyn i Urządzeń Rolniczych, Winnica Św. Jadwigi Mirosława Kuleby w Świdnicy, Winnica Julia, Winnica Winiarka.pl, Winnica w Byczu Władysława Hiki, Winnica Cosel, Skansen Pszczelarski Pasięka w Pszczewie, Winnica Senator Marka Senatora w Niodoradzu.

Obiekty niedostępne dla turysty: Miody Nadnoteckie, Skansen Pszczelarstwa „Leśny” w Jodłowie, Winnica Dębogóra, Winnica Marcus Marka Bandiaka w Sterkowie, Winiarska piwnica w Zaulku Artystów w Zielonej Górze.

Rezultat: 21 z 38 obiektów (55%) nie spełnia obydwu kryteriów dostępności komunikacyjnej w odniesieniu do obu typów pojazdów (0)

Suma punktów za cały podzakres I D: 0 (z 50)

Suma za cały zakres I: 42 punkty (z 200 możliwych)

ZAKRES II: OGÓLNA ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA SZLAKU

II. A. Autentyczność obiektów szlaku

Ilość obiektów oryginalnych w ogólnej liczbie obiektów szlaku przekracza 50%, zaś ilość obiektów wykreowanych specjalnie dla potrzeb turystyki nie przekracza 25 % (40 punktów) 3 obiekty szlaku (to jest 7,8%), zostały wykreowane dla potrzeb turystyki:

Winiarska Piwnica w Zaułku Artystów w Zielonej Górze, Piwnica Winiarska na Zamku w Sulechowie, Sklep Winiarz.pl),

8 obiektów szlaku (to jest. 21%) ma charakter wtórny:

Muzeum Ziemi Lubuskiej/Muzeum Wina, Izba Muzealna na Zamku Piastowskim w Krośnie Odrzańskim, Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu, Muzeum Etnograficzne w Ochli, Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej w Drezdenku, Gminny Skansen Maszyn i Urządzeń Rolniczych, Skansen Pszczelarski Pasieka, Skansen Pszczelarstwa „Leśny „ w Jodłowie)

27 obiektów ma charakter oryginalny - co stanowi 71%, ich liczby (40)

II.B. Ciągłość szlaku

Za odległość pomiędzy więcej niż 80% a mniej niż 90% obiektów szlaku, nie przekraczającą 30 km (5 punktów)

Odległość między obiektami mniejszą niż 30 km stwierdzono w przypadku 82,10% obiektów:

Odległość większą stwierdzono na 7 odcinkach:

Mierzęcín- Gralewo 56km, Gralewo- Pszczew 58km, Bogdaniec- Sulęcín 38km, Sulęcín- Krosno Odrzańskie 56km, Koźla – Żary 41km, Żary –Wiechlice 37km, Gościkowo- Podmokle Małe 34km (5)

II. C. Liczba obiektów należących do szlaku

a) szlak liczy powyżej 20 obiektów (15 punktów)

Do szlaku należy 44 obiekty w tym 5 partnerów- nie uwzględnionych w waloryzacji, 1 obiekt jest w budowie) (15)

II.D. Regularna usługa transportowa zgodna z przebiegiem szlaku:

Brak jakiegokolwiek regularnej całorocznej lub sezonowej usługi transportowej łączącej przynajmniej 60 % obiektów szlaku, w tym wszystkie obiekty kluczowe (0 punktów)

II.E. Stan utrzymania i gotowości obsługi turystów poszczególnych obiektów szlaku:

Kryterium obejmuje: 1. brak zagrożeń budowlanych dla zwiedzających, 2. wyposażenie obiektów w WC i węzły sanitarne, 3. estetyczny wygląd zewnętrzny, 4. estetyczny wygląd wewnętrzny, 5. czystość bezpośredniego otoczenia obiektów. Za stan zadowalający w odniesieniu do konkretnego obiektu uważa się taki, w którym są spełnione wszystkie lub wszystkie poza jednym z wymienionych warunków, z wyjątkiem pierwszego.

Obiekty spełniające wszystkie kryteria (w tym prywatne obiekty udostępniające także WC i węzeł sanitarny):

Winnica w Paradyżu- Gościkowo, Winne Wzgórze z Palmiarnią, Winnica Pałac Mierzęcín Hotel, Muzeum Ziemi Lubuskiej/Muzeum Wina, Piwnica Winiarska na Zamku w Sulechowie, Izba Muzealna na Zamku Piastowskim w Krośnie Odrzańskim, Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu, Muzeum Etnograficzne w Ochli, Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej w Drezdenku, Gospodarstwo Pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęcínie, Pasieka Rodzinna w Dąbiu Lubuskim Stanisława Kamińskiego, Winnica Cantina, Winnica Equus, Winnica Folwark Wiechlice, Winnica Ingrid Jacka Kapały w Łazie, Winnica Jędrzychów Konrada Czaplńskiego i Krzysztofa Janiszewskiego, Winnica Kinga, Winnica i Pasieka Noe Renaty i Jarosława Wiśniewskich w Nowym Miasteczku ,Winnica U Michała Zygmunta Prętkowskiego, Pasieka Ignacego Żeglenia, Gminny Skansen Maszyn i Urządzeń Rolniczych, Winnica Św. Jadwigi Mirosława Kuleby w Świdnicy, Winnica Julia, Winnica w Byczu Władysława Hiki, Winnica Stara Winna Góra rodziny Krojciw w Górzycowie- (25 obiektów).

Obiekty, które nie podlegają ocenie z racji tego kryterium nr 2 (sklep, park)

Sklep Winiarz.pl, Winne Wzgórze w Żarach

Obiekty nie spełniające kryteriów stanu utrzymania i gotowości obsługi turystów:

Winnica Winiarka.pl, Winnica Na Leśnej Polanie.

Rezultat: 27 na 29 obiektów spełniających kryteria bez zastrzeżeń lub nie objętych nimi.

Stan niepewny stwierdzono w: 3 obiektach:

Winnica Cosel;, Winnica Miłosz; Skansen Pszczelarski Pasięka.

Obiekt niedostępny podczas wizji lokalnej oraz w badaniu kwestionariuszowym:

Winnica Senator Marka Senatorsa w Niedoradzu

Obiekty obecnie nie przeznaczone dla turysty:

*Miody Nadnoteckie, Skansen Pszczelarstwa „Leśny w Jodłowie”, Winnica Dębogórze,
Winnica Marcus Marka Bandiaka w Sterkowie, Winiarska piwnica w Zaulku Artystów w
Zielonej Górze,*

Razem w 10 obiektach stan określono jako niezadowolający. Stan niezadowolający: za nie spełnianie wszystkich powyższych kryteriów przez każde kolejne 10% obiektów lub pojedyncze obiekty stanowiące więcej niż 10%, – po minus 5 punktów, (0)

Za cały zakres II: 60 (z 100 możliwych)

ZAKRES III : TURYSTYCZNO-KULTUROWY POTENCJAŁ OBIEKTÓW SZLAKU

III. A. Znaczenie kulturowe obiektów szlaku zgodne z tematyką szlaku:

Za każdy obiekt o znaczeniu międzynarodowym (do 3) (20 punktów)

Brak takich obiektów (0)

Za każdy obiekt o znaczeniu krajowym* (do 5) (10 punktów)

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, [kzo] - (10)

Muzeum Etnograficzne w Ochli, [kzo] (10)

Za każdy obiekt o znaczeniu regionalnym** (do 5) (5 punktów)

Pocysterski zespół klasztorny Paradyż w Gościkowie (5)

Zamek Piastowski w Krośnie Odrzańskim (5)

Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu (5)

Suma punktów 35 (na 60 możliwych)

III B. Eventy zgodne z tematem szlaku:

Wielodniowe regularne eventy tematyczne kultury wysokiej i masowej (od 2 dni trwania) w ramach szlaku (do czterech) (za każdy 10 punktów)

Winobranie- 8 dni, wrzesień (10)

Tydzień Otwartych Winnic- wrzesień (10)

Wielodniowe eventy na obszarze szlaku, uwzględniające temat szlaku jako jeden z podstawowych tematów (do trzech, za każdy 4 punkty)

Jarmark Miodu i Wina- 2 dni Żary (4)

Jednodniowe regularne eventy tematyczne kultury wysokiej i masowej* w ramach szlaku (za każdy 5 punktów)

Święto Młodego Wina Zielonogórskiego, listopad (5)

Święto Miodu, Chleba i Wina w Ochli, lipiec (5)

Mikroeventy w ramach obiektów na zamówienie (za każdy do pięciu w skali całego szlaku) (4 punkty)

Zimowy pokaz cięcia winorośli- styczeń, luty, Winnica Cantina (4)

Czynne grupy rekonstrukcji historycznej, związane z obiektami i zgodne z tematyką szlaku (za każdą do 5) (6 punktów)

Brak (0)

Suma punktów 38 (z 40 możliwych)

III.C. Dodatkowe atrakcje tematyczne w obiektach szlaku (do 4) (po 5 punktów)

Paszport winiarskiego odkrywcy np. Winnica Miłosz (5)

Degustacje win w Piwnicy na Zamku w Sulechowie (5)

Akademia Polskiego Wina w Winnicy Equus (5)

Szkolenia w zakresie upraw winorośli- Winnica Julia (5)

Suma punktów 20 (maksymalna możliwa)

III D. Znaczenie historyczne obiektów szlaku:

Wśród obiektów szlaku nie ma obiektów o znaczeniu międzynarodowym, krajowym oraz dla historii regionu (0)

III.E. Znaczenie biograficzne obiektów szlaku:

Za każdy obiekt związany z postacią o znaczeniu krajowym (do 3) (3 punkty)

Zamek Piastowski w Krośnie Odrzańskim- Henryk Brodaty, zwierzchni książę Polski (3)

Za każdy obiekt związany z postacią o znaczeniu regionalnym* (do 3) (1 punkt)

Winnica Paradyż- Gościkowo- Jakub z Paradyża (Wynik negatywny- 8 pozytywnych odpowiedzi z pośród badanych 50 osób (0)

Za każdy obiekt związany z postacią znaczącą w danej dziedzinie** (do 3) (1 punkt)

August Grempler (1)

Grzegorz Zarugiewicz (1)

Suma punktów 5 (na 20 możliwych)

III F. Związek obiektów szlaku z dziejami religii lub posiadanie aktualnego znaczenia dla życia religijnego

Za każdy obiekt o znaczeniu regionalnym** (do 3) (3 punkty)

Opactwo Paradyż w Gościkowie (3)

Suma punktów - 3 (na 20 możliwych)

III G. Znaczenie obiektów szlaku lub miejscowości położonych na szlaku dla innego typu turystyki kulturowej niż wskazany w temacie szlaku albo uwzględniony w pozostałych podkategoriach:

Za każdy obiekt o znaczeniu krajowym* (do 3) (5 punktów)

Turystyka muzealna:

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze (5)

Muzeum Etnograficzne w Ochli (5)

Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej w Drezdenku (5)

Suma punktów 15 (z 20 możliwych)

III.H. Związek poszczególnych obiektów szlaku lub miejscowości na szlaku z innymi grupami etnicznymi albo z historią innych narodów: (w sumie do 2 obiektów dla danej grupy narodowej, przy uwzględnieniu maksimum 3 różnych grup narodowych):

Za każdy obiekt o znaczeniu regionalnym* lub w jednej dziedzinie dla danej grupy narodowej (3)

Muzeum Etnograficzne w Ochli- Kresy Wschodnie, Bukowina Rumuńska (3)

Suma punktów: 3 (z 20 możliwych)

III.I. Dodatkowe punkty za ofertę wszystkich obiektów wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2 punkty)

Winnica Paradyż Gościkowo (2), Muzeum Etnograficzne w Ochli (2), Muzeum Puszczy

Drawskiej i Noteckiej w Drezdenku (2), Winnica Pałac Mierzęcin (2), Winnica Cantina (2) –

w sumie (10)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (po 1 punkcie),

Winnica Paradyż Gościkowo (DE, EN)(1), Winnica Pałac Mierzęcín (DE,EN) (1) **(2)**

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego (pierwsze pięć obiektów*) (1 pkt)

Gospodarstwo pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęcínie (1), Winnica Julia (1), Winnica Kinga (1), – w sumie **3**

Za minimum dwa języki obce w ofercie zamawianych przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (po 1 punkt),

Winnica Julia (1)

Przewodniki elektroniczne po obiekcie

Brak (0)

Oferta zwiedzania fabularyzowanego na zamówienie w obiektach lub miejscowościach szlaku (do 5) (po 4 punkty za każdą),

Brak (0)

Własny materiał informacyjny w obiekcie (poza książkami, albumami i filmami) (do 10 obiektów) (1 pkt od obiektu),

Brak (0)

Sklep obiektowy lub infokiosk, oferujący przedmioty związane z tematem obiektu lub obiektu i szlaku (za każdy do 5) (3 punkty),

Muzeum Etnograficzne w Ochli (3)

Gospodarstwo Pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęcínie (3)

Zamek Piastowski w Krośńie Odrzańskim (3)

Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu (3) – Razem **(12)**

Suma punktów 28 punktów (na 30 możliwych)

III.J. Punkty dodatkowe za obiekty unikalne:

Za każdy obiekt unikalny w skali kraju (do 3) (5 punktów)

Wieża Winiarska w Muzeum Etnograficznym w Ochli, unikat w skali kraju (5)

Suma punktów 5 (z 50 możliwych)

Za całość Zakresu III: 152 (na 300 możliwych)

ZAKRES IV: OBSŁUGA WŁASNA SZLAKU

IV. A. Informacja i promocja szlaku:

Działanie aktualizowanego portalu internetowego szlaku w ramach większego zespołu (np. regionalnej organizacji turystycznej) (5)

Portal Zielonogórskiego Stowarzyszenia Winiarskiego: www.winiarze.zgora.pl (5)

Każda samodzielna autoryzowana strona internetowa obiektu należącego do szlaku, pozostająca w połączeniu z portalem szlaku (do 10 obiektów i stron) (za 3 pierwsze po 3 punkty, następne 7 po 1 punkcie)

Muzeum Ziemi Lubuskiej (3)

Winnica Winiarka.pl (3)

Winnica Cantina (3)

Ogród i Winnica Cosel Rodziny Hoder (1)

Winnica Equus (1)

Razem: **(11)**

Wersje obcojęzyczne na portalach internetowych obiektów (liczone na maksimum 5 portalach obiektów do 2 wersji (za każdą po 1 punkt)

Muzeum Ziemi Lubuskiej (1)

Winnica Marcus (1)

Winnica Folwark Wiechlice (1)

Gospodarstwo pszczelarskie Iwony i Remigiusza Dutkowiaków w Sulęciniu (1)

Winne Wzgórze z Palmiarnią w Zielonej Górze (1)

Razem - (5)

Dokumentalne filmy telewizyjne poświęcone szlakowi lub tematowi szlaku, zrealizowane w ciągu ostatnich 2 lat przed badaniem (do 3) (każdy po 5 punktów)

Brak (0)

Dokumentalne filmy telewizyjne o poszczególnych obiektach szlaku, zrealizowane w ciągu ostatnich 2 lat przed badaniem (do 4 filmów – po 2 punkty)

Z kluczem w rękę- Pałac Mierzęcic, TVP Gorzów 2012 (2)

Muzeum Wina w Zielonej Górze, Zielona Góra24.TV (2)

Książki o szlaku, przewodniki po szlaku (do 3 wydanych w ostatnich 3 latach) (3punkty)

Brak (0)

Albumy o szlaku (do 2 wydań) (po 2 punkty),

P. Karwowski (red.), Lubuski Szlak Wina i Miodu , Zielona Góra 2008 (2)

Dodatki za wersje językowe albumów lub stosowane w albumach (za album i język) (1 punkt)

P. Karwowski (red.) Lubuski Szlak Wina i Miodu, Zielona Góra 2009

(wersje niemiecka i angielska) (2)

Książki, albumy, filmy video o poszczególnych obiektach (do 5) (po 3 punkty)

Muzeum Ziemi Lubuskiej – M. Masłowska, Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Wyd. Towarzystwo Przyjaciół MZL, Zielona Góra 2005 (3)

Pałac Mierzęcic - Badstübner- Grüger, S.; Jager M. (red.), Mierzęcic. Zamki i ogrody Nowej Marchii, wyd. Freundeskreis Schlösser und Gärten der Mark, Berlin 2009 (3)

Zamek w Sulechowie- Majchrzak J. P., Z dziejów sulechowskiego zamku (zamek na peryferiach miasta),Wyd. UM Sulechów, Agencja Arte, Sulechów 2010 (3)

Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu- Wilk M., Pecuch M., 180-lecie Młyna w Bogdańcu, Wyd. Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta, Gorzów Wlkp. 2006 (3)

Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu – Balcerzak G. (red.), Od ziarna do chleba, Wyd. Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta, Gorzów Wlkp, 2006 (3)

Razem: (15)

Samodzielny udział szlaku w targach turystycznych* w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem

Nie odnotowano (0)

Samodzielny udział poszczególnych obiektów szlaku w światowych prestiżowych targach turystycznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem (za każde stoisko w roku do trzech) (2 punkty)

Winnica Pałac Mierzęcic - Targi Polskiego Wina 2012 (2)

Samodzielny udział poszczególnych obiektów szlaku w krajowych targach turystycznych* w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem (za każde stoisko do trzech) (1 punkt)

Winnica Pałac Mierzęcic „Targi Produktów Regionalnych” Regionalia 2012 (1)

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ciągu ostatnich 12 miesięcy)

Nie odnotowano – (0)

Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej po szlaku lub większości jego obiektów w ciągu ostatnich 2 lat (8 punktów)

Nie odnotowano – (0)

Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzacyjnej, związanej z tematem szlaku w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem (4 punkty)

Nie odnotowano (0)

Inne formy promocji szlaku (5)

Nie odnotowano (0)

Razem za podzakres IV A. - 45 (maksymalna liczba punktów)

IV. B. Oferty wypraw po szlaku:

Stałe oferty wycieczek na szlaku lub znacznej jego części (za każdą do 3) (5 punktów)

Oferty wycieczek grupowych na zamówienie* (za każdą ofertę do 3) (3 punkty)

Brak (0)

Oznaczone trasy rowerowe, wodne lub konne w ramach szlaku, zbieżne z jego tematyką (pierwsze 3) (4 pkt)

Nie stwierdzono (0)

Oznaczone trasy piesze w ramach szlaku, zbieżne z jego tematyką (za pierwsze 3) (4 punkty)

Nie stwierdzono (0)

Historyczna, funkcjonująca stale linia kolejowa lub żeglugowa, towarzysząca szlakowi (5 punktów)

Brak (0)

Całość podzakresu IV B: 0 punktów (na 20 możliwych)

IV. C. Oferta pakietowa turystyki kulturowej:

Pakiety turystyczne, związane z tematem szlaku jako całości lub znacznej jego części (każdy do 4) (5 punktów)

Brak (0)

Pakiety dla poszczególnych obiektów szlaku*, nie związane z całością szlaku (każdy do 4) (4)

Winnica Kinga (4)

Pakiety dla miejscowości leżących na szlaku**, zawierające zwiedzanie obiektów szlaku (za każdy do 4) (3 punkty)

Brak (0)

Pakiety dla miejscowości położonych przy szlaku***, nie związane z tematem szlaku i nie zawierające zwiedzania jego obiektów (za każdy do 3) (1 punkt)

Brak (0)

Całość za podzakres IV C. - 4 punkty (na 20 możliwych)

IV. D. Inne elementy obsługi turystycznej:

Działanie własnej organizacji turystycznej szlaku (LOT) (10)

Brak (0)

Istnienie uprawnień przewodnickich na szlak (5)

Brak (0)

Istnienie własnej literatury periodycznej (czasopismo szlaku, wychodzące przynajmniej dwa razy w roku) (5 punktów)

Brak (0)

Całość za podzakres IV.D. - 0 punktów (na 20 możliwych)

Za całość zakresu IV: 49 punktów (na 100 możliwych)

**ZAKRES V: POZOSTAŁA OFERTA SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU NA
OBSZARZE SZLAKU****V A. Inna oferta turystyczno-kulturowa na obszarze szlaku****V. A. a. Muzea poza szlakiem lub poza tematem szlaku:**

O znaczeniu krajowym z kolekcjami lub eksponatami o znaczeniu międzynarodowym (do 3) (po 7 punktów)

Brak (0)

O znaczeniu krajowym (do 3) (po 4 punkty)

Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy k. Zielonej Góry [kzo] (4)

Lubuskie Muzeum Wojskowe w Zielonej Górze z siedzibą w Drzonkowie [kzo](4)

O znaczeniu regionalnym* (do 3) (po 3 punkty)

Brak (0)

O znaczeniu lokalnym** (do 4) (po 1 punkcie)

Dobiegniew: Muzeum Obozu Oflag IIC Woldenberg (1)

Jordanowo-klasztor :Muzeum Cysterskie w Paradyżu (1)

Razem: (10)

V. A. b. Inne atrakcyjne z punktu widzenia turystyki kulturowej obiekty w miejscowościach szlaku:

O znaczeniu lokalnym* (do 4 na całym szlaku) (po 1 punkcie)

Dąbie - Kościół fil. p.w. Najświętszego Serca Jezusa, poł. XIII (1)

Krosno Odrzańskie - Kościół fil. p.w. św. Andrzeja Apostoła, 1887 (1)

Zielona Góra: Szachulcowy poewangelicki kościół MB Częstochowskiej (1)

Zielona Góra: Wieża Braniborska z Obserwatorium Astronomicznym (1)

Razem (4)

V. A. c. Lokalne (miejskie lub gminne) trasy turystyczne o tematyce historycznej lub kulturowej:

Materialne (spełniające wszystkie kryteria tras materialnych) (do 5) (po 4 punkty)

Brak (0)

Wirtualne z dostępnymi publikowanymi opisami lub oznaczone w terenie* (do 5) (po 2 punkty)

Zielona Góra: odcinek miejski szlaku niebieskiego "Po najciekawszych zabytkach i miejscach Zielonej Góry" (2)

Gmina Sulechów- Historyczny Szlak Bitewny (2)

Razem: (4)

V. A. d. Eventy poza tematem szlaku:

Regularne eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym lub krajowym, odbywające się na terenie gmin, przez które przebiega szlak (do trzech) (5pkt)

Zielona Góra - Międzynarodowy Festiwal Pro Vinci w Zielonej Górze [kuze] (5)

Zielona Góra: Dni Muzyki nad Odrą[kuze] (5)

Regularne eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu przynajmniej regionalnym, odbywające się na terenie gmin, przez które przebiega szlak (do trzech*) (3 punkty)

Gościkowo-Paradyż; Muzyka w Raju [kuze] (3)

Zielona Góra - Festiwal Nauki [kuze] (0)

Grupy rekonstrukcji historycznej, czynne w gminach, przez które przebiega szlak, nie związane z tematem szlaku ani jego obiektami** (za każdą do 3) (2 punkty)

Brak (0)

Razem: V.A. d. (13)

Suma punktów w całym podzakresie V.A. – 31 (z 40 możliwych)

V B. Pozostała oferta kulturowa na obszarze szlaku:

V. B. a. atrakcje kulturalne i rozrywka na szlaku:

Funkcjonujące stale placówki teatralne w miejscowościach (gminach) szlaku (za pierwsze trzy obiekty) (po 2 punkty)

Teatr Lubuski w Zielonej Górze im. Leona Kruczkowskiego (2)

Filharmonia w miejscowościach szlaku (za pierwsze trzy obiekty) (po 2 punkty)

Filharmonia Zielonogórska(2)

Opera w miejscowościach szlaku (za pierwsze trzy) (2 punkty)

Brak (0)

Teatr muzyczny (opretka, rewia lub musical) na miejscu (pierwsze dwie placówki) (2)

Brak (0)

Stała oferta koncertów muzycznych* (za pierwsze trzy oferty) (2 punkty)

Brak (0)

Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna***** (za pierwsze trzy oferty) (1 punkt)

Brak (0)

Kina całoroczne, funkcjonujące w miejscowościach na szlaku (do 4) (1 punkt)

Cinema City w Zielonej Górze(1)

Kino NEWA w Zielonej Górze(1)

Kino Pionier w Żarach(1)

Kino Nysa w Zielonej Górze (1)

Razem (4)

Kina sezonowe, funkcjonujące w miejscowościach na szlaku* (do 4) (1 punkt)

Brak (0)

Kluby i inne miejsca wieczornej rozrywki, funkcjonujące w miejscowościach na szlaku (do 4) (1 punkt)

Stary Młyn w Zielonej Górze(1)

Klub Disco Bar Skandal w Zielonej Górze(1)

Klub Muzyczny Studnia w Sulechowie (1)

Klub Heaven w Zielonej Górze(1)

Razem (4)

Razem V.B.a – (12)

V. B. b. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Ogrody zoologiczne, wieloprzestrzenne akwaria, parki dzikich zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (za każdy do trzech) (po 2 punkty)

Brak (0)

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie gmin przy szlaku (za każdą jednostkę) (po 4 punkty)

Brak (0)

Park Krajobrazowy na terenie gmin przy szlaku (do trzech) (po 2 punkty)

Gm. Międzyrzecz: - Pszczewski Park Krajobrazowy (2)

Gm. Krosno Odrzańskie - Gryżyński Park Krajobrazowy (2)

Razem (4)

Rezerwat przyrody na terenie gmin przy szlaku** (do trzech) (po 1 punkcie)

Rezerwat Zimna Woda - gmina Zielona Góra (1)

Rezerwat Lubiatowski Uroczyska - gmina Drezdenko (0)

Rezerwat Czaplisko - gmina Drezdenko (0)

Razem (1)

Ogród Botaniczny, Palmiarnia, Arboretum (za pierwsze dwa obiekty) (2 punkty)
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Zielonogórskiego- Zielona Góra (2)
Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (po 1 punkcie)
Park Piastowski w Zielonej Górze (1)
Park miejski duży kultywowany (od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (po 1 punkcie)
Park Tysiąclecia w Zielonej Górze (9,6 ha) (1)
Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1 punkt)
Park Miejski w Sulechowie (1)
Park Miejski w Bytomiu Odrzańskim (0)
Razem V.B. b (10)
Suma dla podzakresie V.B. – 20 (maksymalna liczba punktów)

V.C. Pozostała oferta turystyczna na obszarze szlaku

V. C. a. miejsca aktywnego wypoczynku:

Centra aktywnego wypoczynku (do 3) (po 2 punkty)
WOSIR w Drzonkowie (2)
MOSIR Centrum Rekreacyjno- Sportowe, Zielona Góra (2)
Razem: (4)
Miejsca zorganizowanego aktywnego wypoczynku* (do 4) (po 1 punkcie)
AventureQuad w Świebodzinie(1)
Aeroklub Ziemi Lubuskiej w Przylepie (0)
Ośrodek Jeździecki PWSZ w Kalsku (0)
Hala Sportowo- Rehabilitacyjna w Drezdenku (0)
Klub Sportowy KORNER w Zielonej Górze (0)
Razem V.C. a. (5)

V. C. b. inne atrakcje przyrodnicze:

Góry ze znakowanymi szlakami turystycznymi na terenie szlaku (3 punkty)
Brak (0)
Jeziora (zdatne do kąpielii, dostępne)(za pierwsze dwa akweny) (po 2 punkty)
Jezioro Pawlicko OW „Nowy Dworek”- gmina Świebodzin(2)
Jezioro Szarcz - Pszczew(2)
Razem (4)
Brzeg morski na terenie którejkolwiek miejscowości szlaku (3 punkty)
Brak (0)
Pomniki przyrody (za pierwsze dwa na trasie szlaku) (1 punkt)
Lipa drobnolistna w Drezdenku(1)
Głaz narzutowy w Sulechowie(1)
Razem V.C.b. (6)

V.C. c. pozostałe atrakcje turystyczne

Wieże widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie na terenie gmin na szlaku) (1 punkt)
Murowana wieża widokowa w Santoku (1)
Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad miejscowościami szlaku (za pierwszą ofertę) (3 punkty)
Aeroklub Ziemi Lubuskiej(3)
Zabytkowe linie kolejowe normalnotorowe lub wąskotorowe z przynajmniej dwoma różnymi przystankami w miejscowościach szlaku (za dwie pierwsze) (3 punkty)
Brak (0)

Stała lub sezonowa oferta rejsów białej floty po jeziorach lub rzekach łącząca przynajmniej dwie różne miejscowości szlaku (za pierwsze dwie) (3 punkty) lub w miejscowościach szlaku (2 punkty)

Brak (0)

Oznaczone trasy rowerowe na terenie szlaku częściowo z nim zbieżne (łączące minimum 2 różne miejscowości szlaku) z wypożyczalnią rowerów (za pierwsze 3) (3 punkty)

Brak (0)

Oznaczone trasy rowerowe na terenie szlaku częściowo z nim zbieżne (łączące minimum 2 miejscowości szlaku) bez wypożyczalni rowerów* (pierwsze 3) (1 punkt)

Międzynarodowy szlak rowerowy R1 (Pszczew, Drezdenko, Sulęcín) (1)

Ścieżka rowerowa nr 3 –żółta (Mierzęcín, Nowe Drezdenko) (1)

Szlak Trzech Muzeów (Ochla, Zielona Góra,) (1)

Razem V.C.c. (7)

Suma punktów w całym podzakresie V.C. 18 (na 20 możliwych)

V. D. Pozostałe czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną szlaku

V.D.a. Krzyżowanie się szlaków turystycznych:

Krzyżowanie się szlaku z innym szlakiem turystyczno-kulturowym o zasięgu międzynarodowym lub krajowym, jeśli przynajmniej jeden obiekt należy do obu szlaków (za pierwsze 3) (5 punktów)

Szlak Cysterski- Pętla wielkopolsko-lubuska - Klasztor Cystersów w Paradyżu (5)

Krzyżowanie się szlaku z innym szlakiem turystyczno-kulturowym o zasięgu międzynarodowym lub krajowym, jeśli żaden obiekt nie należy do obu szlaków (za pierwsze 3)* (3 punkty)

Lubuska Droga Św. Jakuba – w miejscowościach Pszczew i Sulęcín) (3)

Szlak Romański –(w miejscowości Hawa- gm. Szprotawa)(3)

Krzyżowanie się szlaku z innym szlakiem turystyczno-kulturowym o zasięgu regionalnym, jeśli przynajmniej jeden obiekt należy do obu szlaków (za pierwsze 3) (3 punkty)

Brak (0)

Krzyżowanie się szlaku z innym szlakiem turystycznym o przynajmniej regionalnym zasięgu**** (za pierwsze dwa) (2 punkty)

Brak (0)

Razem (11)

V.D. b. Duże miasta na szlaku:

Miasta powyżej 250 tys. mieszkańców, z rozwiniętą infrastrukturą handlową na miejscu, położone na szlaku (za każde do 3) (4 punkty)

Brak (0)

Miasta posiadające 100-250 tys. mieszkańców z rozwiniętą infrastrukturą handlową na miejscu, położone na szlaku* (za każde do 3) (3 punkty)

Zielona Góra (3)

Miasta posiadające 50-100 tys. mieszkańców z rozwiniętą infrastrukturą handlową na miejscu, położone na szlaku** (za każde do 3) (1 punkt)

Brak (0)

Suma punktów w całym podzakresie V.D. - 14 (z 20 możliwych)

Razem z a całość kategorii V: 83 (ze 100 możliwych)

ZAKRES VI: INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I KOMUNIKACYJNA**VI.A. Baza noclegowa na szlaku:**

Za każdy pierwszy obiekt noclegowy danej klasy w trzech wyznaczonych miejscowościach lub położony poza nimi, lecz w promieniu 15 km od ich centrum (w sumie do 3 obiektów noclegowych dla całego szlaku i danej kategorii) (po 2 punkty):

Dla celów waloryzacji wybrano miejscowości, w których zlokalizowane są obiekty kluczowe:

Zielona Góra, Górzynowo, Mierzęcina

Hotele kategorii 5***** (1+1+1)

Brak (0)

Hotele kategorii 4****

- *Hotel Ruben, Aleja Konstytucji 3 Maja 1 A, 65-805 Zielona Góra (2)*

Hotele kategorii 3***

- *Hotel Aura, ul. Leśna 15 b, 65-794 Zielona Góra (2)*

Hotele kategorii 2**

- *Hotel Śródmiejski, ul. Żeromskiego 23, 65-066 Zielona Góra (2)*

Hotele kategorii 1*

- *Hotel Leśny, ul Sulechowska 37, 65-022 Zielona Góra (2)*

- *Hotel Odra Kalsk 91 66-100 Sulechów (9.7 km od Górzynowa) (2)*

Hostele

Brak (0)

Pensjonaty

- *Villa Jaśmin, ul. Jasminowa 9, 66-004 Racula (5,3 km od Zielonej Góry) (2)*

Schroniska turystyczne lub młodzieżowe:

- *Szkolne Schronisko Młodzieżowe, ul. Wyspiańskiego 58, 65-036 Zielona Góra (2)*

- *Szkolne Schronisko Młodzieżowe (sezonowe), ul. Poznańska 5, 66-520 Dobiegniew (8km od Mierzęcina) (2)*

Inne nie skategoryzowane stałe usługi noclegowe:

- *Hotelik Senator, ul. Chopina 23a, Zielona Góra (2)*

- *Pokoje gościnne Grażyna i Franciszek Wawrzyniak, ul. Konopnickiej 12, 66-520 Dobiegniew (7,7km od Mierzęcina) (2)*

- *Hotel Tadź Mahal, ul. Armii Krajowej 15, 66-100 Sulechów (5,2 km od Górzynowa) (2)*

Gospodarstwa agroturystyczne:

- *Gospodarstwo Agroturystyczne AS, ul. Strumykowa 3, 66-006 Ochla (7km od Zielonej Góry) (2)*

- *Agroturystyka w Cigacicach, ul. Kolejowa 1a, Cigacice (dla Górzynowa 1km) (2)*

- *Villa Stare Osieczno, Stare Osieczno 5a, 66-520 Dobiegniew (znajduje się w gminie Dobiegniew, dla Mierzęcina 19km) (2)*

Suma za cały podzakres VI A: **28 punktów** (na 60 możliwych)

VI B Restauracje i inne obiekty gastronomiczne

Restauracje funkcjonujące bezpośrednio przy obiektach szlaku (do 5 lokali) (po 4 punkty)

- *Restauracja w Pałacu Mierzęcic (4)*

Dodatek za kuchnię tematyczną (dania związane z tematem szlaku) jeśli jest oferowana w wymienionych restauracjach przy obiektach (do 5) (po 2 punkty za obiekt)

- *Restauracja w Pałacu Mierzęcic (2)*

Inne restauracje z kuchnią regionalną w miejscowościach przy szlaku (do 5)* (po 2 punkty)

Brak (0)

Inne restauracje z kuchnią tradycyjną w miejscowościach przy szlaku (do 5)** (po 1 punkcie)

- *Zajazd Pocztowy, Restauracja Tradycyjna w Zielonej Górze (1)*

-Restauracja Winnica w Zielonej Górze(1)

-Tawerna Cicha Przystań w Zielonej Górze(1)

Inne restauracje w miejscowościach przy szlaku*** (do 5) (po 1 punkcie)

-Restauracja Essenza w Zielonej Górze (1)

Dodatkowe punkty za każdą z wymienionych restauracji, czynną później niż do godziny 22-giej (po 1 punkt za każdą restaurację)

-Restauracja Winnica w Zielonej Górze(1)

- Zajazd Pocztowy, Restauracja Tradycyjna w Zielonej Górze(1)

-Restauracja Essenza w Zielonej Górze(1)

Dodatkowe punkty za regularną ofertę kulturalną, związaną z tematem szlaku lub jego obiektów w każdej z wymienionych restauracji przy obiektach oraz w restauracjach z kuchnią regionalną lub tradycyjną: (do 5 restauracji) (po 2 punkty)

Brak (0)

Dodatkowe punkty za ofertę kulturalną nie związaną z tematem szlaku lub jego obiektów* w każdej z wymienionych restauracji przy obiektach oraz w restauracjach z kuchnią regionalną lub tradycyjną albo za ofertę związaną z tematem szlaku, lecz nieregularną (do 5 restauracji - po 1 punkcie)

- Restauracja w Pałacu Mierzęcín - Degustacja wina, Akademia Wina(1)

Dodatkowe punkty za oryginalne produkty kulinarne, związane z tematem szlaku (do 5 po 2 punkty)

Brak (0)

Suma punktów za cały podzakres VI B: 14 punktów (na 60 możliwych)

VI C Komunikacja:

VI. C. a. Dostępność komunikacyjna szlaku (obiekty kluczowe szlaku)

Jeśli obiekty kluczowe szlaku leżą:

W odległości mniejszej niż 50 km od lotniska międzynarodowego (za pierwsze dwa obiekty) (po 5 punktów)

Nie stwierdzono (0)

W odległości mniejszej niż 50 km od lotniska krajowego* (po 3 punkty za pierwsze dwa obiekty) (6)

- Port Lotniczy Zielona Góra/ Babimost (3)

Położenie w odległości mniejszej niż 20 km od zjazdu z autostrady lub drogi ekspresowej (szybkiego ruchu) (za pierwsze dwa obiekty po 5 punktów)

- Droga Ekspresowa S3- węzeł w Sulechowie 5km od Górzykowa(5)

- Droga Ekspresowa S3- węzeł w Zielonej Górze(5)

Przebieganie dróg krajowych przez gminy, w których znajdują się obiekty kluczowe szlaku (do 2 dróg krajowych na każdy obiekt, lecz do 5 dróg na cały szlak) (2)

-Droga Krajowa 32 i 27 (przebiega przez Zieloną Górę) (4)

-Droga Krajowa 32 i 3 (przebiega przez gminę Sulechów)(4)

-Droga Krajowa 22 (przebiega przez Dobiegniew) (2)

Duże dworce kolejowe w miejscowościach z obiektami kluczowymi (pierwsze dwa) (3)

-Dworzec PKP w Zielonej Górze (3)

Pozostałe* dworce kolejowe w miejscowościach z obiektami kluczowymi (każdy 2 pkt)

Brak (0)

Dworce autobusowe w miejscowościach z obiektami kluczowymi (każdy po 2 punkty)

- Dworzec PKS w Zielonej Górze ul. Dworcowa (2)

Przystanki* autobusowe w miejscowościach z obiektami kluczowymi (za każdy 1 punkt)

-Dworzec PKS w Zielonej Górze i funkcjonujące przystanki MPK (1)

VI C. b. Transport zorganizowany na obszarze szlaku:

Stała linia turystyczna kolejowa, autobusowa lub mikrobusowa, łącząca przynajmniej 4 obiekty szlaku, w tym przynajmniej dwa obiekty kluczowe (3 pierwsze po 5 punktów)

Brak (0)

Okresowa/sezonowa linia turystyczna, łącząca przynajmniej 4 obiekty szlaku, w tym przynajmniej dwa obiekty kluczowe* (za 3 pierwsze po 3 punkty)

Brak (0)

Dodatkowe kursy regularnych linii kolejowych lub autobusowych w sezonie turystycznym (za pierwsze 5 po 2 punkty)

Brak (0)

Oferta regularna (stała lub sezonowa) bryczek, meleksów, sań, połączenia wodnego lub innego niestandardowego, łączącego przynajmniej dwie różne miejscowości szlaku (za pierwsze 5 po 3 punkty)

Brak (0)

Stała lub sezonowa oferta regularna bryczek, meleksów, sań, połączenia wodnego lub innego niestandardowego, łączącego różne obiekty w jednej miejscowości szlaku* (za pierwsze 3 po 2 punkty)

Brak (0)

Oferta na zamówienie bryczek, meleksów, sań, połączenia wodnego lub innego niestandardowego, łączącego przynajmniej dwie różne miejscowości szlaku lub obiekty w jednej miejscowości** (za pierwsze 3 po 2 punkty)

Brak (0)

Suma punktów za cały podzakres VI C: 29 (na 80 możliwych)

Za całość zakresu VI: 71 punktów (z 200 możliwych)

W sumie za wszystkie zakresy liczba punktów dla szlaku wynosi 457 punktów.

4. Interpretacja wyników badania

We wszystkich zakresach waloryzacji system otrzymał 495 punktów na 1000 możliwych, co pozwala go określić **szlakiem tematycznym o średnim potencjale turystycznym**. Wyniki waloryzacji wskazują na niski poziom rozwinięcia szlaku jako produktu turystycznego.

Tabela 1. Zestawienie punktacji w poszczególnych zakresach dla Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu.

Zakres	Podzakres	Punkty uzyskane	Maksym. możliwych punktów	Uwagi
Zakres I: Organizacja szlaku	A. tematyizacja szlaku	33	50	
	B. oznaczenie szlaku	0	50	
	C. koordynacja szlaku	9	50	
	D. dostępność obiektów	0	50	
	Suma: cały zakres I	42	200	
Zakres II: Ogólna Atrakcyjność turystyczna szlaku	A. autentyczność obiektów	40	40	
	B. ciągłość szlaku	5	15	
	C. liczba obiektów	15	15	
	D. własna usługa transportowa	0	15	
	E. stan utrzymania obiektów	0	15	
	Suma: cały zakres II	60	100	

Zakres III: Turystyczno- kulturowy potencjał obiektów szlaku	A. znaczenie kulturowe temat.	35	60	
	B. eventy zgodne z tematyką	38	40	
	C. dodatkowe atrakcje tematyczne	20	20	
	D. znaczenie historyczne	0	20	
	E. znaczenie biograficzne	5	20	
	F. znaczenie religijne	3	0	
	G. znaczenie: inne typy tur. kult.	15	20	
	H. znaczenie: grupy etniczne	3	20	
	I. dodatek: oferta obiektów	28	30	
J. dodatek: obiekty unikalne	5	50		
	Suma: cały zakres III	152	280	
Zakres IV: Obsługa własna szlaku	A. promocja szlaku	45	45	
	B. oferty wypraw	0	20	
	C. oferta pakietowa	4	20	
	D. inne elementy promocji	0	15	
	Suma: cały zakres IV	49	100	
Zakres V: Pozostała oferta turystyczna szlaku	A. inna turystyczno-kulturowa	31	40	
	B. inna kulturowa, przyrodnicza	20	20	
	C. inna turystyczna	18	20	
	D. pozostałe czynniki	14	20	
	Suma: cały zakres V	83	100	
Zakres VI: Infrastruktura turystyczna i komunikacyjna	A. noclegi	28	60	
	B. gastronomia	14	60	
	C. komunikacja	29	80	
	Suma: cały zakres VI	71	200	
Suma dla szlaku za wszystkie zakresy razem		457	1000	

W całym zakresie I szlak łącznie otrzymał 42 punkty na 200 możliwych. Jednocześnie w dwóch podzakresach (I.B. oraz I.D) ocena wyniosła zero punktów. Jest to spowodowane brakiem fizycznego i systemowego oznaczenia szlaku oraz poważnymi ograniczeniami dostępności turystycznej obiektów. Wśród 38 funkcjonujących obiektów dostępność tylko 12 obiektów może być uznana za pełną.

Najwyżej punktowany podzakres to tematykacja szlaku (I.A – 33 punkty na 50), a to dzięki kilku fachowym publikacjom, zamieszczonym w opracowaniach naukowych oraz niemal stuprocentowej zgodności profilów obiektów z deklarowaną tematyką systemu. Jednak i w tej części ewaluacja wykazała znaczący brak: nie powstała jak dotychczas m.in. monografia naukowa poświęcona szlakowi lub aspektowi regionalnego dziedzictwa kulturowego wskazywanemu jako wiodący dla tego systemu (winiarstwo). Zgodnie z przyjętą metodologią liczba zsumowanych punktów za zakres pierwszy (mniej niż 60 punktów) klasyfikuje system jako **szlak wirtualny**, a zatem system na niskim poziomie organizacji.

W zakresie II Lubuski Szlak Wina i Miodu otrzymał 60 punktów na 100 możliwych. System należy zatem określić jako **szlak o średniej atrakcyjności turystycznej**. Na taki wynik szlaku wpłynął przede wszystkim brak możliwości przydzielenia punktów w podzakresach D oraz E. Nie istnieje bowiem regularna oferta transportu publicznego (zarówno całoroczna jak i sezonowa), która łączyłaby wszystkie obiekty kluczowe oraz przynajmniej 60% obiektów szlaku. Z kolei liczba obiektów, które spełniają wszystkie kryteria dobrego stanu utrzymania (podzakres II E) wynosi 27 spośród 38, co pociąga za sobą ograniczenie atrakcyjności turystycznej. Ten niezadowolający wynik spowodowany jest głównie brakiem dostępności lub niepewnym udostępnieniem szeregu obiektów oraz nie spełnieniem jednego spośród kryteriów w 2 obiektach (brak WC dla turystów oraz mało estetyczny wygląd zewnętrzny). Wizje lokalne wykazały że częstym problemem, głównie w

obiektach prywatnych jest także samo dostanie się na teren obiektu (groźny pies, brak domofonu). Wszystko to pociągnęło za sobą redukcję punktacji do 0 punktów. Natomiast najwięcej punktów przyznano w podzakresie IIA. Aż 27 obiektów zalicza się do obiektów oryginalnych, 8 obiektów ma charakter wtórny, a 3 obiekty są wykreowane na potrzeby turystyki, co stanowi bardzo wyważona proporcję z punktu widzenia kulturowej autentyczności i przyniosło maksymalną liczbę 40 punktów.

Ocena najważniejszego z punktu widzenia ustalenia potencjału zakresu III przyniosła 152 punkty (na 300 możliwych), w tym łączna ocena zorientowanych na profil szlaku podzakresów III.A., III.B. oraz III.C. wyniosła więcej niż 70 punktów (93). Zgodnie z przyjętą klasyfikacją system można więc uznać za **szlak o średniej tematycznej atrakcyjności turystyczno-kulturowej, skoncentrowanej na deklarowanej tematyce**. Szlak prócz zwiedzania obiektów oferuje dodatkowo wystarczającą ilość innych atrakcji tematycznych (w tym podzakresie otrzymał maksymalną ilość punktów - 20). Na uwagę zasługuje podzakres III.I, którego wysoka ocena (28 punktów na 30 możliwych) odzwierciedla potwierdzenie bogatej oferty własnej obiektów. Należy podkreślić, że Lubuski Szlak Wina i Miodu otrzymał także niemal maksymalną liczbę punktów w podzakresie IIIB - 38 na 40 punktów i wysoką w podzakresie III.G - 15 na 20 punktów, co odbija zróżnicowaną ofertę znaczących eventów oraz obecność obiektów muzealnych. Jednocześnie szlak uzyskał niską punktację w podzakresach III.E, III.F, III.H i III.J. Nie posiada on wielu obiektów unikalnych oraz znaczących w ważnych dziedzinach stanowiących pola eksploatacji turystyki kulturowej – w zakresie życia religijnego, w odniesieniu do dziedzictwa kultury innych narodów (jedno miejsce), ponadto zaledwie kilka postaci historycznych może zostać powiązanych z tematyką szlaku i jego obiektami, przy czym (po przeprowadzeniu ankiety potwierdzającej znajomość osoby) skala ich rozpoznawalności została określona jako relatywnie niewielka. W podzakresie III.D nie przyznano punktów, ponieważ żaden obiekt szlaku nie był powiązany ze znaczącym wydarzeniem historycznym.

W zakresie IV badany system uzyskał 49 punktów (na 100 możliwych) co pozwala określić go jako **szlak z dostatecznym poziomem usług turystycznych i aktywności autopromocyjnej**. Na tę ocenę wpłynął przede wszystkim wynik w podzakresie IV.A. - maksymalna ilość punktów, tj. 45. Szlak jest w posiadaniu strony internetowej w ramach Zielonogórskiego Stowarzyszenia Winiarskiego, wiele portali internetowych obiektów jest z nią połączonych, posiadają one także wersje obcojęzyczne. Pozostałe podzakresy w sumie uzyskały wynik bardzo niezadowolający (zaledwie 4 punkty na 55 możliwych). Koordynator szlaku ani inny podmiot nie oferuje grupowych wypraw po szlaku, brak także powiązanych z jego ofertą indywidualnych pakietów tematycznych a nawet pakietów lokalnych obejmujących zwiedzanie jego obiektów, niemal nie wykorzystuje się innych niż Internet kanałów promocji systemu.

W zakresie V, system osiągnął 83 punkty na 100 możliwych, co pozwala na określenie go jako **szlaku o wybitnym znaczeniu kulturowo- turystycznym i ogólno- turystycznym**. Na tę ocenę złożył się w znaczącym stopniu podzakres V.A. (31 punktów), dzięki wysokiej ocenie oferty turystyczno- kulturowej w przestrzeni szlaku (w tym muzeów i eventów poza jego tematyką). Maksymalną ilość punktów (20) uzyskał podzakres V.B., a w szczególności oferta przyrodnicza oraz oferta rozrywki w przestrzeni szlaku. Jednak badanie wykazało, że w gminach z obiektami kluczowymi szlaku poza Zieloną Górą brakuje rozwiniętej oferty związanej z atrakcjami kulturalnymi, co może odbić się na niekorzystnej z punktu widzenia jednego z głównych celów funkcjonowania szlaku (rozgęszczenie ruchu turystycznego), a mianowicie skutkować decyzjami turystów o wykorzystaniu oferty pobytowej tylko w jednym miejscu.

W zakresie VI wynik badania wyniósł 71 punktów na 200 możliwych. System może być więc określony jako **szlak ze słabo rozwiniętą infrastrukturą służącą turystyce**.

W miejscowościach, gdzie znajdują się obiekty kluczowe szlaku (Zielona Góra, Mierzęcín, Górzycowo) oraz w promieniu do 15 km od ich centrów nie znajduje się ani jeden hotel 5-gwiazdkowy oraz brak hostelów. Pozostała oferta noclegowa i gastronomiczna skoncentrowana jest przede wszystkim w Zielonej Górze. W pozostałych miejscowościach obiektów kluczowych lub w ich bliskiej okolicy baza noclegowa ogranicza się jedynie do gospodarstw agroturystycznych i obiektów niekategoryzowanych, uboga jest także oferta gastronomiczna. Znacznym mankamentem stwierdzonym w ramach zakresu VI jest także brak transportu zorganizowanego między obiektami kluczowymi szlaku.

5. Wnioski

Mocne strony systemu:

Lubuski Szlak Wina i Miodu przyciąga rosnącą grupę turystów, co spowodowane jest głównie wzrostem zainteresowania polskim winem. Z drugiej strony rośnie także liczba obiektów zlokalizowanych na Ziemi Lubuskiej, zainteresowanych włączeniem do szlaku. Te dwa czynniki w powiązaniu z faktem eksploatacji autentycznego dziedzictwa kulturowego regionu określają pozycję systemu w województwie: szlak ma poważne szanse stać się markowym regionalnym produktem turystyki kulturowej.

Koordinacja systemu działa w sposób sprawny i gwarantuje turystom bieżące informacje. Istnieje możliwość nawiązania kontaktu telefonicznego oraz za pośrednictwem poczty elektronicznej z koordynatorem, bez ograniczeń czasowych.

Z punktu widzenia świadomego turysty kulturowego istotnym atutem systemu jest stwierdzony wysoki poziom autentyczności kulturowej. Określa go fakt, że wśród wszystkich 38 czynnych obiektów Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu aż 27 ma charakter oryginalny, a tylko 3 są wykreowane wyłącznie na potrzeby turystyki.

Ponadto w ramach samego szlaku znajdują się muzea o znaczeniu krajowym (Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy), co przyczynia się do wzrostu popularności szlaku. Szereg ciekawych muzeów znajduje się także w przestrzeni szlaku (w gminach z obiektami szlaku), co dobrze uzupełnia jego ofertę.

Szlak staje się również stopniowo coraz bardziej atrakcyjny dzięki pojawianiu się wielodniowych lub jednodniowych regularnych eventów tematycznych. Najważniejszymi z nich są: zielonogórskie Winobranie, Tydzień Otwartych Winnic, Święto Miodu, Chleba i Wina. Także znaczna liczba eventów odbywających się w Zielonej Górze poza tematem szlaku (wśród nich Dni Muzyki nad Odrą, Międzynarodowy Festiwal Pro Vinci), może pozytywnie wpływać na decyzje turystów, podróżujących w ramach innych rodzajów turystyki kulturowej, o skorzystaniu z oferty szlaku, z którą spotkają się podczas wizyty w tym mieście.

Atrakcyjność szlaku powiększa także istnienie dodatkowych atrakcji związanych z jego tematem np. degustacje win (w Piwnicy na Zamku w Sulechowie) lub szkolenia i krótkie warsztaty z zakresie upraw winorośli (np. w winnicy „Julia”) podczas których bardziej zainteresowani turyści mogą zdobyć lub poszerzyć wiedzę dotyczącą m.in. rodzajów winorośli oraz sposobów ich uprawy.

Atutem jest funkcjonowanie autonomicznego portalu internetowego, informującego o ofercie i aktualnych wydarzeniach na szlaku. Wiele obiektów posiada także swoje oficjalne strony internetowe, które zawierają wersje obcojęzyczne i są połączone z portalem szlaku. W znaczącej liczbie obiektów dostępne są także książki, albumy i inne materiały ich dotyczące. Szereg obiektów posiada stałego przewodnika, w większości pozostałych jest możliwość jego zamówienia (w prywatnych winnicach tę funkcję spełnia zazwyczaj właściciel lub ktoś z jego rodziny). Może to w niektórych przypadkach ograniczać jakość metodyczną oprowadzania gości, niemniej z pewnością jednocześnie zwiększa doświadczenie autentyczności przeżycia i przeświadczenie o otrzymywaniu informacji „z pierwszej ręki”.

Wartością dla szlaku jest też bogata oferta przyrodnicza (w tym parki krajobrazowe, rezerваты, parki miejskie, ogród botaniczny, pomniki przyrody) i oferta aktywnego wypoczynku.

Słabe strony systemu

Ogromnym utrudnieniem dla turysty w poruszaniu się po szlaku jest brak fizycznych oznakowań zarówno na trasie, jak i drogach dojazdowych oraz bezpośrednio przy obiektach szlaku. W przypadku turystów indywidualnych, nie realizujących programu zbiorowych wycieczek pod opieką znających teren przewodników, ten mankament, w powiązaniu z jednoczesnym brakiem oznaczenia w systemach nawigacji satelitarnej może okazać się decydującym argumentem za wyborem innej oferty turystycznego pobytu w regionie lub nawet rozstrzygnięciem na korzyść konkurencyjnego systemu tematycznego.

Ilość obiektów faktycznie dostępnych dla turystów, bez jakichkolwiek ograniczeń, jest bardzo niewielka – jest to tylko 12 obiektów. Pięć obiektów spośród znajdujących się na liście szlaku nie jest w ogóle dostępnych dla turystów, jednocześnie informacja o tym w żaden sposób nie jest uwidocznioma w materiałach i informatorach szlaku. W rezultacie turysta niestety dowiaduje się o tym już na miejscu, czego wynikiem jest strata czasu i środków na dojazd do obiektu oraz rozczarowanie faktem niemożności jego obejrzenia. Kolejny obiekt znajduje się na oficjalnej liście obiektów szlaku, mimo że jest dopiero w budowie. Zupełny brak dostępności stwierdzono w Winnicy Senator w Niedoradzu - obiekt ten w okresie przeprowadzania badania nie posiadał także strony internetowej, za pośrednictwem której można byłoby nawiązać kontakt z właścicielami winnicy. Podczas wizji lokalnej obiekt był zamknięty.

Obiekty szlaku posiadają generalnie słabą dostępność komunikacyjną. Dojazd do ponad połowy z nich nie jest łatwy ani dobrze oznaczony, brak także wydzielonych parkingów dla samochodów osobowych, a jeszcze częściej dla autokarów.

Bardzo dużym mankamentem na szlaku jest jego niewielka zwartość. Odległość pomiędzy aż siedmioma sąsiednimi obiektami jest większa niż 30 kilometrów, co znacznie utrudnia turystyce ich odwiedzenie i powoduje efekt znużenia, wynikający z dłuższego czasu poświęconego na dojazd, niż na zwiedzanie.

Pomimo generalnie dobrego stanu utrzymania obiektów te z nich, które posiadają ograniczoną dostępność obniżają atrakcyjność szlaku w szczególności dla indywidualnego turysty.

Dużym mankamentem jest brak stałych ofert wycieczek i pakietów turystycznych na szlaku, które byłyby ułatwieniem pobytu turysty. W aktualnej sytuacji jest on zdany na samodzielne wyszukiwanie najbardziej atrakcyjnych obiektów, selekcję i rezerwację miejsc noclegu oraz wybierani niejako „na wycucie” punktów gastronomicznych. Nie jest także w stanie ocenić zgodności faktycznego profilu tematycznego i poziomu artystycznego szeregu dodatkowych atrakcji ze swoimi preferencjami i musi sam radzić sobie w kwestii zagospodarowania wolnego czasu oraz rozrywki. Żaden projekt turystyczny lub system lojalnościowy ze strony organizatorów szlaku lub obiektów nie zachęca dodatkowo do zwiedzania szlaku i nie proponuje przemyślanego programu dla takiego przedsięwzięcia.

Wspomniana już nierównomierność lokalizacji bazy noclegowej i gastronomicznej w miejscowościach z obiektami kluczowymi szlaku powoduje, że tylko Zielona Góra jest w stanie obsłużyć wszystkie grupy turystów, począwszy od najzamożniejszych aż po posiadających bardzo ograniczone środki. Z drugiej strony brak usługi transportowej łączącej obiekty kluczowe oraz jakiegokolwiek alternatywnej trasy zwiedzania powoduje, że szlak jest na dziś w zasadzie ofertą dla turystów zmotoryzowanych, co poważnie ogranicza możliwości jego komercyjnego sukcesu.

Podsumowując: Lubuski Szlak Wina i Miodu jest produktem unikalnym na skalę krajową i wykazującym wysoki stopień autentyczności kulturowej. Jednak szereg braków powodujących utrudnienia dla turysty w poważnym stopniu redukuje jego znaczący potencjał i obniża konkurencyjność jako oferty dla aktywnego i owocnego poznawczo spędzania czasu wolnego. Szlak jako produkt turystyczny istnieje już kilka lat, dlatego, by mógł się dalej rozwijać konieczne jest pilne podjęcie działań ukierunkowanych na usunięcie najbardziej znaczących mankamentów.

6. Postulaty w odniesieniu do organizacji szlaku

W celu poprawy funkcjonalności szlaku oraz zwiększenia jego atrakcyjności dla turystów kulturowych niezbędne wydaje się podjęcie następujących działań:

1. Oznakowanie tras i obiektów. Należy wprowadzić takie oznakowanie przede wszystkim przy obiektach szlaku (w postaci tablic informacyjnych potwierdzających przynależenie do szlaku oraz informujących o czasach i warunkach dostępności obiektu). W samych miejscowościach z obiektami i przy drogach dojazdowych powinna pojawić się sieć drogowskazów z logo szlaku, aby turyści mogli sprawnie zlokalizować obiekt w danej miejscowości. Takie jednolite w ramach systemu oznakowanie, zawierające indywidualne elementy związane z każdym z obiektów mogą we własnym interesie współfinansować sami ich właściciele, co zdecydowanie może obniżyć koszt całego przedsięwzięcia. Poza tym ważne jest umiejscowienie znaków przy głównych drogach. Ich widoczność mogłaby zainteresować przejeżdżających i skłonić ich do spontanicznej decyzji o zwiedzaniu obiektów lub zadziałać wtórnie, w postaci decyzji o ponownym odwiedzeniu regionu i skorzystaniu z oferty całego szlaku. W miarę posiadanych lub pozyskiwanych funduszy warto rozważyć zainstalowanie w obiektach lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie infokiosków z informacjami dotyczącymi ioch samych, oferty miejscowości oraz całego szlaku.

2. Poprawa dostępności obiektów. Ogromnym ułatwieniem dla turystów byłoby wprowadzenie stałych godzin otwarcia obiektów, zamiast ograniczać możliwości ich zwiedzania do grup zapowiadanych tylko drogą telefoniczną. Ułatwiłoby to planowanie grupowych wycieczek w kolejnych obiektach mających podobne standardy udostępnienia, a przede wszystkim zachęciłoby do zwiedzania indywidualnych turystów, kładących nacisk na swobodę w decydowaniu o swoim czasie wolnym i niechętnych do ograniczania się do konkretnych uzgodnionych z góry godzin odwiedzin. Właściciele niektórych obiektów muszą także wyznaczyć i wydzielić przestrzeń (ścieżkę), którą turysta swobodnie mógłby wejść na teren obiektu i przystąpić do jego zwiedzania, nie będąc zmuszonym do szukania właściwej drogi a tym bardziej nie narażając się na przykład na atak psa. Abstrahując od spadku atrakcyjności obiektu, taka sytuacja jest niedopuszczalna w miejscu oficjalnie uczestniczącym w ofercie szlaku turystycznego i może grozić konsekwencjami prawnymi.

3. Parkingi. Przy niektórych obiektach nie ma na dziś legalnej możliwości zaparkowania samochodu osobowego bądź autokaru. Zbudowanie stałego parkingu może być kosztowne, jednak właściciele obiektów, którzy mają takie możliwości mogliby wygospodarować nieco więcej przestrzeni chociażby na prowizoryczne miejsce do parkowania i takie miejsce dokładnie oznaczyć.

4. Oferty wypraw po szlaku i trasa alternatywna. Na początek mogą to być zestawione i dostępne oferty dla gotowych grup, podane na stronach internetowych koordynatora i realizowane na zlecenia zgłaszających się grup. Z inicjatywy koordynatora można byłoby także zorganizować np. doroczną wyprawę rowerową po kilku obiektach zlokalizowanych niedaleko od siebie, w tym przynajmniej dwóch obiektach kluczowych szlaku. Podjęciu takiej wyprawy sprzyjają warunki na Ziemi Lubuskiej tj. przebieg licznych dróg lokalnych w środowisku leśnym. Z czasem trasa takiej wyprawy powinna być odpowiednio oznakowana, co można uczynić niewielkim kosztem, wykorzystując systemy znakarskie szlaków rowerowych. Tym samym szlak zyskałby alternatywną trasę dla turystów aktywnych, która

stopniowo można by rozbudowywać. Tworzone na użytek tej grupy turystów informatory (dostępne w Internecie np. w postaci plików PDF) powinny zawierać informacje na temat gastronomii i noclegów w przestrzeni szlaku, w pobliżu obiektów i dane kontaktowe właścicieli tych punktów.

5. Pakiety pobytowe. Koordynator szlaku powinien we współpracy z administratorami lub właścicielami przynajmniej niektórych obiektów stworzyć pakiet turystyczny dla indywidualnych gości, który w kilkudniowym (np. weekendowym) programie łączyłby ofertę przynajmniej obiektów kluczowych, zapewniając obok noclegów także oprowadzanie po obiektach, tematyczne usługi gastronomiczne (w tym degustację win i miodów), a także – opcjonalnie - ofertę kuchni tradycyjnej. Pakiet mógłby także jako dodatkowe opcje wykorzystywać szereg innych atrakcji, którymi dysponują właściciele obiektów.

6. Baza gastronomiczna. Ciekawym rozwiązaniem dla podróżującego turysty byłaby możliwość spożycia (np. po uprzednim zamówieniu) pełnowartościowego posiłku w większości obiektów szlaku, obecnie turysta musi szukać takiego punktu w miejscowościach obiektów lub ich pobliżu. W innych miejscach warto zachęcić właścicieli lokali gastronomicznych do wprowadzenia lokalnych wyrobów winiarskich i miodów do swojej oferty i złożenia odpowiednich zestawów „tematycznych” z ich udziałem, uwzględniających w miarę możliwości elementy rozpoznanego dziedzictwa kulinarnego regionu (z czym jest jak dotychczas niejaki problem i potrzeba prowadzenia badań źródłowych) lub przynajmniej kuchni staropolskiej.

7. Dojazd do obiektów. Koordynator powinien wnioskować do odpowiednich organów o poprawę stanu dróg do niektórych obiektów np. do Proczek, gdzie znajduje się Winnica na Leśnej Polanie lub do Mierzęcina, gdzie znajduje się Winnica Pałac Mierzęcina. Uciążliwy dojazd może zniechęcać do odwiedzenia danego obiektu, mimo że jego znaczenie dla szlaku jest niekwestionowane.

8. Strony internetowe. Niektóre z obiektów nie posiadają własnych stron internetowych, co utrudnia możliwość znalezienia informacji dotyczących danego obiektu, w tym jego lokalizacji, dostępności i oferty. Koordynator powinien skłonić właścicieli do stworzenia takich stron w celu polepszenia promocji szlaku jako całości, w razie potrzeby zaś zaproponować im stworzenie autonomicznych modułów w ramach portalu szlaku, w których na bieżąco mogliby umieszczać informacje. Sam koordynator mógłby na portalu szlaku zamieścić aktualną listę obiektów z pełnymi adresami i kontaktami do nich - z wyodrębnieniem obiektów kluczowych. Rozwiązaniem korzystnym z punktu widzenia turysty indywidualnego byłoby zamieszczenie na tym portalu propozycji bazy noclegowej i gastronomicznej, w podziale na poszczególne gminy lub przypisanej na podstawie geograficznej bliskości do poszczególnych obiektów.

7. Lubuski Szlak Wina i Miodu jako destynacja turystyki kulturowej

Ocena potencjału szlaku pozwoliła na wskazanie różnych form turystyki kulturowej, w których zainteresowaniach mieści się profil jego atrakcji oraz jego oferta tematyczna. Określenie ich pozwoli na wskazanie potencjalnych kręgów turystów, których szlak może przyciągać. Z uwzględnieniem preferencji turystów zainteresowanych wskazanymi formami oraz potrzeb organizatorów tego rodzaju wypraw kulturowych powinna być rozwijana oferta systemu i usługi ją uzupełniające.

Turystyka kulinarna, w tym enoturystyka.

Z uwagi na profil szlaku i skład jego obiektów nie ma specjalnej potrzeby uzasadniania jego znaczenia dla tej formy turystyki kulturowej, zostało to zresztą dokonane w pozostałych częściach opracowania. W tym miejscu warto tylko przypomnieć, że profil szlaku jest na dzień dzisiejszy unikalny w skali naszego kraju (jest to jedyny szlak eksploatujący tematykę

wina i jego uprawy oraz gospodarczego wykorzystania). Podobną pozycję system zajmuje w odniesieniu do turystycznego wykorzystania miodu. Szlak przebiega przez region z najlepiej rozpoznany dziedzictwem winiarskim. Na liście jego obiektów znajdują się najważniejsze z nielicznych w Polsce winnic. Jest na niej także nie tylko jedyna placówka muzealna (w Zielonej Górze), zbierająca i udostępniająca z postaci systematycznej ekspozycji zbiory i informacje związane z tematyką winiarską, ale i unikalny zabytkowy obiekt autentyczny (wieża winiarska w Ochli). Ponadto szlak wykorzystuje w swojej ofercie, a częściowo współkreuje większość cyklicznych kulturowych eventów tematycznych, organizowanych w Polsce, w tym największy - zielonogórskie Winobranie. Fakt koordynowania szlaku przez stowarzyszenie wytwórców nadaje mu dodatkowy walor, gdyż zapewnia autentyczność jego oferty i dbałość o utrzymanie jej kulturowej czystości. Bez przesady można stwierdzić, że Lubuski Szlak Wina i Miodu jest jedną z najważniejszych destynacji turystyki kulinarnej w Polsce i na pewno najważniejszym obszarem docelowym polskiej enoturystyki.

Turystyka eventowa

Wśród znaczących eventów cyklicznych Ziemi Lubuskiej te powiązane z miejscami i tematyką szlaku należą do ważniejszych. Najbardziej znanym z nich jest Winobranie-siedmiodniowy festyn, odbywający się we wrześniu i jednocześnie będący miejskim świętem Zielonej Góry. Impreza przyciąga tysiące turystów, a dodatkowo stanowi miejsce i moment dorocznego spotkania miłośników winiarstwa. Drugim znaczącym eventem jest Tydzień Otwartych Winnic, organizowany w ramach funkcjonowania szlaku. Warte wspomnienia są także te mniej znane: Święto Młodego Wina Zielonogórskiego czy Święto Miodu, Chleba i Wina, odbywającego się w Ochli. Uczestnicy tych imprez mogą - poza degustacją - dowiedzieć się wiele o historii polskiego winiarstwa i pszczelarstwa, o ofercie aktualnie działających winnic i pasiek, a także o technologiach uprawy i produkcji. Można też skorzystać z zajęć praktycznych, a producenci oraz hobbyści dzielą się swoimi doświadczeniami. Najwięcej z pozostałych ważnych eventów w przestrzeni szlaku (poza jego tematem) skupia Zielona Góra, a ich ilość i znaczna już popularność przyciągają też najwięcej turystów. Wśród tych imprez należy wymienić Międzynarodowy Festiwal Pro Vinci, Dni Muzyki nad Odrą czy organizowaną w Gościkowie-Paradyżu imprezę muzyki klasycznej - „Muzykę w Raju”.

Turystyka muzealna

Na pierwszym miejscu należy wymienić obiekty powiązane z tematyką samego szlaku: Są to Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze ze swoją wydzieloną ekspozycją stałą: Muzeum Wina, a także skansen w Ochli (Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze) z wieżą winiarską z Budachowa i niewielką ekspozycją sprzętów do uprawy i przetwarzania winorośli. W gminach posiadających obiekty szlaku turysta zainteresowany muzeami może także odwiedzić ekspozycje poświęcone innym aspektom dziedzictwa lub żywej kultury. Najważniejsze z nich – obok już wymienionych – to Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy k. Zielonej Góry i Lubuskie Muzeum Wojskowe w Drzonkowie, posiadające rangę krajowych. Poza nimi w przestrzeni szlaku funkcjonują jeszcze placówki o monotematycznym profilu: Muzeum Obozu Oflag IIC Woldenberg w Dobiegniewie i Muzeum Cysterskie w Paradyżu.

Turystyka etniczna

Obiektem na szlaku interesującym z punktu widzenia turystów etnicznych może być Muzeum Etnograficzne w Ochli. Zgromadzone tam zabytki architektury ludowej i ekspozycje związane są z tradycyjnym stylem życia i niedawna jeszcze historią kilku regionów, w tym pogranicza Wielkopolski i Nowej Marchii, Wschodnich Łużyc, Dolnego Śląska, Środkowego Nadodrza oraz regionów pochodzenia polskich osiedleńców po roku 1945 - Kresów

Wschodnich i Bukowiny Rumuńskiej. Można tu zapoznać się z kulturą wiejską tych obszarów, i życiem codziennym ich mieszkańców. Z kolei Zielona Góra jako historyczne i centralne miasto tej części Dolnego Śląska oraz szereg zabytkowych kompleksów mieszkalno-gospodarczych należących dziś do obiektów szlaku mogą potencjalnie przyciągać etnicznych turystów sentymentalnych z terenu Niemiec, pochodzących z tego regionu lub z nimi spokrewnionych.

Turystyka biograficzna

Ważnym aspektem na szlaku są osoby z nim związane. Wśród nich istotne z punktu widzenia profilu szlaku postacie powiązane z historią winiarstwa, ściśle związane z Zieloną Górą, jak August Grempler (ojciec zielonogórskiego przemysłu winiarskiego) i Grzegorz Zarugiewicz (m.in. dyrektor powojennej Lubuskiej Wytwórni Win).

Poza tematem szlaku możemy wyróżnić osoby związane z Zieloną Górą choć by faktem urodzenia, odgrywające ważne role w polskiej kulturze dziś, jak Maryla Rodowicz czy Tomasz Lis. Powiązanie lokalnych obiektów szlaku w Zielonej Górze z miejscami związanymi z tymi osobami, na przykład za pomocą trasy tematycznej mogłoby przyciągnąć kolejnych zainteresowanych turystów.

Turystyka religijna

Ważnym obiektem w przestrzeni szlaku, który skupia nie tylko turystów podróżujących w ramach jego oferty, ale także w roli pielgrzymów jest pocysterski klasztor i kościół Najświętszej Marii Panny i świętego Marcina w Paradyżu. Odwiedzany jest on również w ramach Szlaku Cysterskiego dzięki cennym zabytkom m.in. z XVII i XVIII wieku i pozostałościom po cystersach obiekt zwraca uwagę wielu turystów. Aktualnie przygotowywany jest wniosek o wpis na listę Pomników Historii. Taki wpis zwróciłby uwagę zainteresowanych odbywaniem podróży po obiektach chronionego dziedzictwa.